

Jordi Cussà

ESCRIPTOR

Esforç narratiu admirable, novel·la postmoderna... Són alguns dels adjectius que han servit als crítics per definir l'obra del berguedà Jordi Cussà. Els objectes de la crítica: la seva primera novel·la *Cavalls Salvatges* i *La Serp*, finalista del premi de novel·la històrica Leandre Colomer. Ara, Cussà ja té a punt un nou caramel per als amants de la lectura, *L'alfil sacrificat*, que podrem trobar a les llibreries la propera tardor. Algun crític va dir que Jordi Cussà creu i viu la literatura.... No sabem

Als 12 anys ja escrivies, però, hi ha algun moment en què puguem dir que Jordi Cussà es posa a escriure seriosament, ja amb la intenció de dedicar-s'hi professionalment?

Jo crec que no hi ha hagut mai cap canvi d'inflexió. És la mateixa dèria. Algunes vegades, entre la crítica i la burla, m'han dit que escriure és una cosa compulsiva en mi. Potser ho és. Hi ha una anècdota, però, que sí que em va canviar en certa manera: quan començava a escriure contes, als 20 anys, el Jaume Huch em va dir que li agradaven molt però, que si em volia dedicar a escriure, el que havia de fer era aprendre català normativament. Feia mil faltes! Jo vaig respondre que per corregir ja hi havia els correctors, però evidentment em va fer entendre que si volia dedicar-m'hi el que calia fer primer era estimar la llengua, conèixer-la i manar jo una mica. Va ser quan em vaig proposar aprendre'li la veritat és que no m'ha fet mai cap nosa.

“Viure per escriure”

si aquesta afirmació la va dir després d'haver estat davant per davant de l'escriptor perquè, quan parla de les seves novel·les, de l'art d'escriure, dels genis de la literatura, se li encenen els ulls i les paraules flueixen abocades en un discurs on no escriure és un no viure.

Vas començar per poesia, més tard ho combines amb prosa i ara exclusivament novel·la?

Sí i no, va molt barrejat. De petit potser sí que feia més poesia però també apareix la prosa i als 15 anys ja estrenem la meua primera obra de teatre amb el grup de les Dominiques Teatre Propi. Vam fer una obra completament banal, ja que *elles* (referint-se a les monges Dominiques) van censurar rigorosament les nostres idees. Van imposar els seus criteris i al final em vaig decidir per fer una comèdia, ja que era l'única cosa que es podia fer. L'any 78, ja vam estrenar també el primer muntatge d'Anònim Teatre. A partir d'aquí sí que durant una temporada em vaig dedicar gairebé exclusivament al teatre. Però a principis dels 90 no tenia gaire feina i em vaig agafar més seriosament la idea d'aprendre poesia. Ho vaig fer a través, sobretot, dels clàssics catalans: Riba, Foix, Vinyoli, Papasseit... I a provar-ho!

Així doncs, com bona part dels escriptors, has estat també autodidacte?

En el meu cas, com quasi tot en la meua vida, l'escriptura també ha estat autodidacte, sí. L'altre dia vam coincidir en un dinar amb Ferran Torrent i parlàvem dels llibres escrits amb recepta: ara una mica de sexe, ara una mica d'intriga, ara una mica de suspens, un final mig feliç o no... Una bona remenada amb la mà de morter i endavant. Jo ho respecto però a mi això no em funciona ni m'agrada...

La creació literària

Però Jordi Cussà té algun procés de creació pre-establert? A l'hora de fer una novel·la, per exemple.

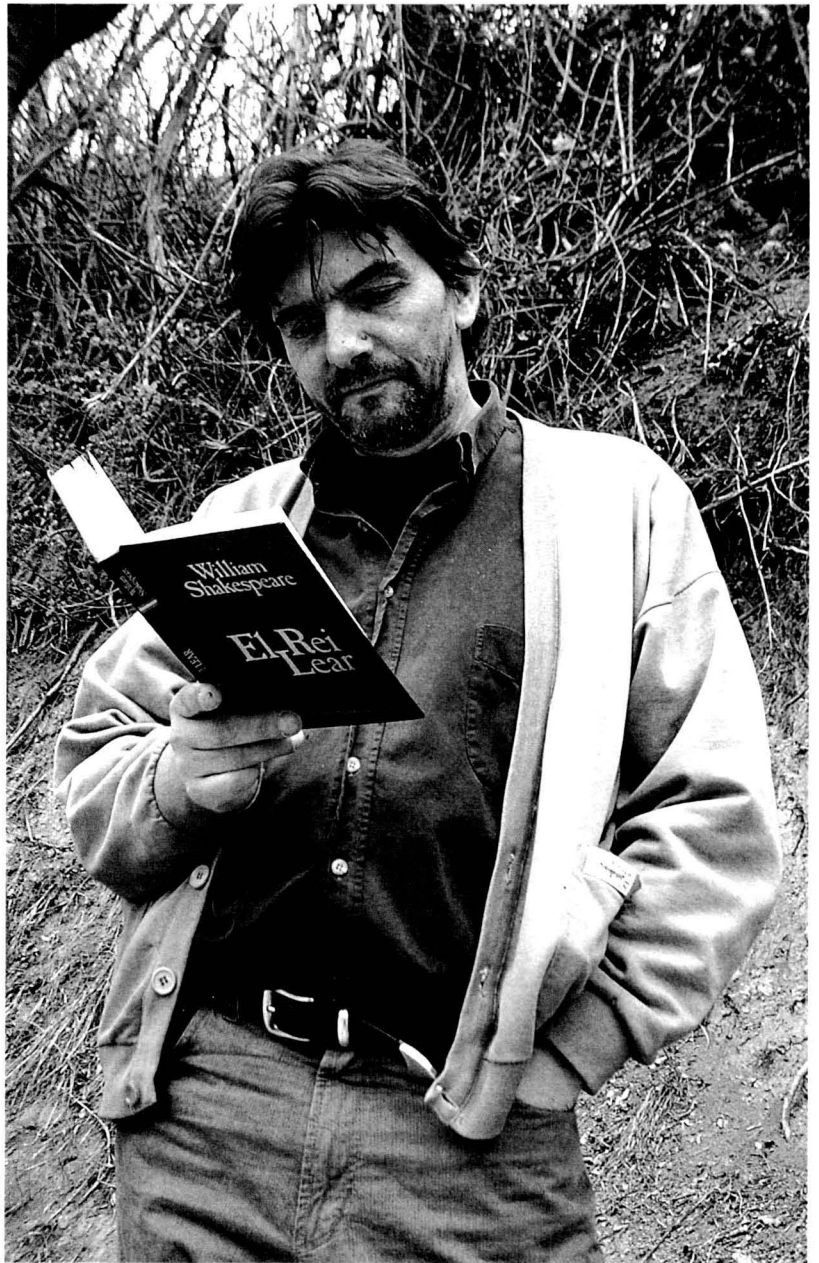
Tinc bastant clara sempre la idea de fons. Si te la fan resumir pots explicar en dues frases la idea que vols transmetre amb aquella novel·la. A *Cavalls salvatges*, per exemple, la vivència d'un grup de gent amb problemes amb la drogaaddicció i el seu procés d'envelliment durant trenta o trenta-cinc anys. A partir d'aquí m'agrada molt treballar els personatges i, evidentment, cada frase que vas escrivint ja estableix uns precedents. Estàs decidint com serà la novel·la i els personatges. Quan ja en tens un tros ja comences a prendre decisions més importants. Però no m'agrada tenir-ho tot planificat des del principi, llavors el repte desapareix i no m'interessa. Els finals tampoc m'agrada tancar-los perquè així no encaixono els personatges.

Quant a temàtica... En les teves novel·les es repeteix algun recurs?

Hi ha coses que hauré de mirar de no repetir tant en un futur... Això segur. Han anat sortint moltes vegades recursos relacionats amb els escacs, present a totes les novel·les i també en força obres de teatre, com a referent, paral·lelisme... També em van dir que ja estava bé de tantes lesbianes en les meves novel·les... I per idees, sí, però d'una manera genèrica. Buscant el punt en comú entre les dues publicades, *Cavalls Salvatges* i *La Serp*, i la que sortirà aquest any, *L'alfilsacrificat*, aquest punt en comú seria la llibertat de l'individu dins el conjunt de la societat, com pot incidir en el col·lectiu i com aquest incideix en l'individu. Aquesta mateixa idea però contextualitzada als anys 70 entre una colla d'adictes a l'heroïna és una cosa i en el món clàssic una altra. Diferents expressions d'un mateix plantejament.

T'impliques directament en la novel·la? Surts reflectit en algun dels personatges?

Conscientment diria que no, però inconscientment és un altre joc. A *Cavalls Salvatges* molta gent m'identificava directament amb l'Alexandre, jo vaig dir que en tot cas podia ser-ne molts, com en les altres novel·les. Jo crec que el que fa l'autor és escampar-se en els personatges bons i en els dolents.

SILVA CUELL

Una gran passió: el teatre

Fa un moment parlaves d'Anònim Teatre, un nom que torna a sonar amb força i amb apostes força arriscades després d'un relatiu silenci...

Una vegada el Farguell em va dir que era com el Guadiana. Ho va dir en una temporada que era veritat, feia una cosa, desapareixia, tornava a sortir tot de cop... Ara crec que sóc més constant, però continuo sent molt com el Guadiana. També és veritat que els muntatges que fem amb Anònim Teatre és molt difícil que surtin com els volem. Som molt exigents i suposa molta feina i molt compromís... Amb l'últim muntatge ens hi vam agafar molt de valent i amb molt compromís per part de tots perquè si no no hagués sortit. Ha portat un any sencer de feina i era un projecte que feia molts anys que ens voltava a tots pel cap, des de la creació del grup, de fet.

“Si una cosa no implica un repte, per què fer-la?”

Però l'últim títol representat bé que es mereixia aquesta feinada!

Sí, és clar, però és difícil trobar gent que agafi aquest compromís. A més aquí necessitàvem ser-hi tots. Necessitàvem també la Lídia, que s'entén molt bé amb Beckett, i que l'any passat l'estrena de *Sets* no li permetia ser-hi. Calíem tots i amb la màxima atenció.

En certa manera ha estat una prova de foc?

Jo he sortit molt picat del muntatge i amb moltes ganes de fer teatre. Ja m'he posat a refregir una cosa amb personatges de Shakespeare que fa temps que hi batallo. El risc m'agrada i els reptes també.

I aquesta mateixa filosofia l'apliques a l'hora d'escriure una novel·la?

Si una cosa no implica un repte, per què fer-la?

S'ha parlat molt de la màgia de la literatura... Però t'agrada posar els textos dalt l'escenari... Controlar tot el procés?

Hem de separar escriure un text dramaturgic del fet de després posar-lo en escena. Crec que són dos processos creatius completament diferents, són dos estadis diferents, encara que Jordi Cussà pugui participar en ambdós... El que sí que sempre passa és que el text sempre es beneficia de la posada en escena, ja que es veuen les coses diferents assegut davant l'ordinador que amb els actors i l'escena a davant. La meua gran passió sempre ha estat el teatre.

Del que has fet què és el que et sents més orgullós?

Ara mateix estic especialment orgullós del que hem fet amb Anònim Teatre amb *Tot Esperant Godot*. No és una cosa individual, i per tant és encara més difícil. Si en canvi parlem a nivell individual, segurament, pels trets pseudobiogràfics o pel què a mi em va implicar

Cavalls Salvatges com a superació personal o de transició d'un capítol a un altre de la meua vida també va ser molt important per a mi, va ser una mica de treball d'exorcisme, tot un repte, em va costar molt escriure-la i em vaig passar moltes hores plorant per fer-ho. Finalment, però, si m'hagués de decidir potser ni una cosa ni l'altra. Triaria *La Serp*. N'estic molt enamorat. Crec que és un llibre de contes, d'aventures, per gent gran amb molt “desparpajo”, com diuen els castellans, cara dura i audàcia per resoldre les situacions... Clar que un mateix no pot ser un bon crític, però a mi, poques novel·les m'han divertit tant.

Suposo que les vendes també hi tenen força a dir i tinc entès que *La Serp* no ha funcionat gens malament...

I no només les que s'han venut, que han estat un bon nombre, sinó també les crítiques, que han estat molt bones, sobretot les personals, les d'amics i coneguts, a les quals jo dono molta importància.

A la tardor, *L'Alfil Sacrificat*

I aquest any, per Sant Jordi, ens quedem sense novel·la de Jordi Cussà?

L'Alfil Sacrificat està completament acabada, però per qüestions d'editorial no sortirà al mercat fins a la tardor.

El nom no ens dona gaires pistes... Ens en pots fer una avançadeta, de l'argument?

Parla d'un bisbe a Sudamèrica que més tard decideix fer-se guerriller. El títol, de nou un clar referent als escacs... Gairebé tots els protagonistes hi juguen però es pot llegir sense tenir ni idea d'escacs, tot i que sempre hi ha el referent, molts paral·lelismes, metàfores. Ha estat un procés bastant ràpid, vaig començar a es-

Ctra. Sant Fruitós, 32 - bxs.

Tel. 93 821 45 90

Fax 93 821 45 91

08600 BERGA

 PLANA
a s s e s s o r i a s . l

criure-la l'agost, però els atemptats de l'onze de setembre, per la temàtica que tracta l'obra, em van condicionar alguns aspectes de la segona part i vaig haver-ho d'incloure, no podia escriure-la sense parlar-la i això l'ha convertit en una mica contraactual, això que està tant de moda i no sé exactament què vol dir. Jo hauria tirat més cap a la vessant filosòfica del per què una persona completament convençuda de la bondat humana i del proïsme, decideix canviar aquesta idea per una acció molt més directa, fins i tot violenta. Aquesta és la pregunta que a mi m'interessava i que surt ara d'una manera més mediàtica del que l'hauria fet sortir si no hagués passat tot això.

Què n'esperes, de la novel·la?

Vendre'n moltes! (riu) Espero que funcioni, sincerament, si poguéssim agafar més quota de mercat molt millor i, igual que amb les altres, divertir i entretenir, però alhora fer pensar i regirar una mica les consciències. Concretament aquí es planteja molt la legitimitat o no d'una resposta violenta en determinats moments davant d'una acció política agressiva... Suposo que ara molts em titllaran de terrorista!

En alguna ocasió s'ha comentat que tan *Cavalls Salvatges* com *La Serp* són destinades a un públic, potser una mica elitista... *L'alfil sacrificat* vol trencar amb això?

Les altres dues d'alguna manera tenen un ventall de públic més petit, no són elitistes, però seleccionen més. La veritat és que a *La Serp* em pensava que això no passaria i tindria més difusió, però formalment també és una mica complicada... Però a mi és el que més m'interessa, la forma. Des del punt de vista artístic per a mi sempre preval la forma per sobre el contingut. Però, és clar, sempre vols dir alguna cosa, sempre pretens millorar la humanitat, fer el món més just... Encara que en el fons sigui impossible.

SILVIA CUIELL

Projectes futurs

Quasi paral·lelament a *L'alfil sacrificat* ha nascut un projecte compartit amb Ramon Busquets, amb un títol, diguem-li'n curiós, oi?

Parlem de *Tata*, sí. Explica el transcurs del temps, de l'univers, des d'aquest segle fins a l'exhauriment dels dies. Això és culpa del nen Busquets, a mi no se m'hagués acudit mai. El títol: jo buscava un mínim comú denominador de la parla humana que fos, per a tots, el primer vocable que fa un nen, *tata* vol poder dir mare, pare, gana... I casualment, l'atzar participa en totes les situacions divertides d'aquest món, vaig adonar-me que *tata* en anglès vol dir fins després! Llavors sí que va quedar claríssim que seria aquest. És ciència-ficció, molt ambiciosa i vol abarcar molt de temps

foto video

ciutat, 21 • 08600 berga • tel 93 821 02 17 • fotoluigi@minorisa.es

LUIGI

des d'ara fins a la fi de l'univers. Ell pensa i jo escric. Jo no l'hauria escrit així, hauria fet més concessions, més recursos narratius, potser haurien trobat la manera de saltar a través del temps, però el Ramon ha partit de bases més o menys científicament no comprovables actualment però sí pressuposables en un futur. Que no parteixin de la pura imaginació, sinó d'alguna dada científica ja establerta. L'experiència

"...sempre pretens millorar la humanitat, fer el món més just... Encara que en el fons sigui impossible."

molt bé, a vegades problemes de concordança de *tempos*, però també té la gràcia de disfrutar-ho junts. M'agrada treballar amb d'altra gent.

Per un escriptor és important viatjar i conèixer d'altres cultures... T'agrada viatjar?

M'agradava, però reconec que en aquest sentit m'he tornat una mica gos... Però sempre he reivindicat el dret a canviar i, fins i tot, a ser contradictori. Una de les meves frases preferides és que, quan algú et digui que comences a ser contradictori, mira-te'l perquè tens un enemic al davant, si és un amic ja ho sap que ets contradictori, és la cosa més natural del món ser-ho. Si no series un monòlit, d'aquells amb bigoti, estret, per tapar al llavi... Saps què vull dir? Aquells si que no canvien per res!

L'admiració per Shakespeare

Fas projectes a llarg termini?

Aquest any vaig fer dues escapades, vaig anar a Mèrida, Segovia, Còrdova... Buscant arguments per

a *La Serp II*, un projecte somniat que espero que algun dia arribi... I llavors me'n vaig anar a Palma a presentar les novel·les i em vaig passar tota la setmana voltant les terrasses i escrivint, com un tonto, *La Serp II*.

Un dels projectes més a llarg termini són els de teatre. El de *Tot Esperant Godot*, feia 24 anys que durava... Ens pensàvem que mai l'arribariem a muntar. El de Shakespeare, és una idea molt vella, de quan feiem teatre a la plaça del Forn, creuar Hamlet amb el Rei Lear, o Desdèmona amb Macbeth... En vaig fer un esborrany, tenia una idea escenogràfica imaginada... Però no hi havia manera de trobar el fil conductor, i ara fa poc se'm va ocórrer una cosa a través de l'obra del Timó d'Atenes i hi estic treballant.

Què és el que t'apassiona de Shakespeare?

El seu component tràgic, sens dubte, i sobretot la seva capacitat psicològica per als personatges. No sé si la idea és meua o l'han dit centenars de vegades però a mi m'agrada dir que la psicologia moderna no se la va inventar Freud, en tot cas ell va ser qui se la va plantejar a nivell científic però qui la planteja per primera vegada amb diàfana claredat és William Shakespeare. Agafa un personatge i te'l retrata per tot arreu i el fa completament coherent. Tots tenen una profunditat psicològica impressionant. Fa molts anys que llegeixo Shakespeare, vint-i-cinc anys com a mínim, i cada vegada que el llegeixes té una lectura nova, les paraules són les mateixes però tu has canviat.. Això vol dir que el llibre té una profunditat insondable!.

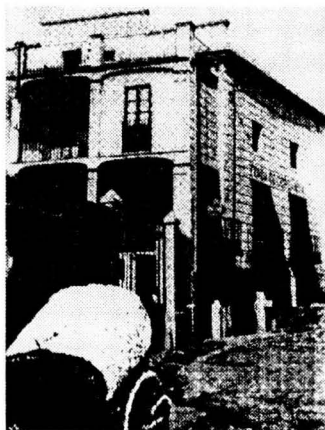
Suposo que això intentes aplicar-ho al teu treball...

Intentar-ho sí, sempre, si no s'aprèn dels mestres...

Com a escriptor, què és per a tu el més important?

Escriure, no? Sí, el pitjor que em podrien fer ara és que no em deixessin escriure, com que és compulsiu... Què faria?

Silvia Culell Vilanova

FONDA CERDANYA

Pl. del Fort, 5
Tels. 93 823 60 83 - 93 823 61 07
08696 LA POBLA DE LILLET